

בס"ד. ש"פ האזינו, שבת תשובה, ה'תשל"ז*

שובה ישראל עד הוי' אלקיך גו' קחו עמכם דברים ושובו אל הוי', וצריך להבין, כדשואמר שובה ישראל הרי הכוונה היא לתשובה כדבעי, ומכיון שמ"ע להתוודות (כשעושה תשובה)², ועד שהוידוי הוא מעיקרי התשובה³, הרי בשובה ישראל נכלל גם וידוי דברים, ומה מוסיף בקחו עמכם דברים⁴. כן צ"ל ההמשך מה שאומר ושובו אל הוי', דמזה משמע שלאחרי התשובה דשובה ישראל גו', צריכה להיות עוד תשובה.

(ב) **ויובן** זה בהקדים מה שנתבאר לעיל⁵, דמ"ש שובה ישראל עד הוי' אלקיך (אף שלכאורה הול"ל להוי' אלקיך), הוא, כפירוש אדמו"ר הזקן⁶, שהתשובה צריכה להיות עד שהוי' יהי' אלקיך. ועוד פירוש⁷ בשובה ישראל עד, שעד קאי על בחינה שלמעלה שנק' בשם עד⁸. וגם בזה שתי דרגות, עד ועד בכלל ועד ולא עד בכלל. עד ועד בכלל הוא (בד"כ) בהמדריגות שבסדר השתלשלות, שכל המדריגות שבהשתלשלות הם בערך זל"ז, ולכן, גם כשנמצא במדריגה תחתונה יש לו כבר שייכות להמדריגות שלמעלה ממנה, ועד למדריגה הכי עליונה, עד ועד בכלל. ועד ולא עד בכלל הוא בלמעלה מהשתלשלות, שגם כשהוא נמצא בדרגה הכי עליונה שבהשתלשלות, לא יגיע עי"ז להדרגה שלמעלה מהשתלשלות, עד ולא עד בכלל.

ועפ"ז יש לבאר השייכות דתשובה לבחינת עד (שובה ישראל עד), כי בתשובה, שני ענינים. זה שע"י התשובה הוא מתקן וממלא את זה שהי' צריך לעשות, דזה הוא (בעיקר) בהבחינות דהשתלשלות (כי אדם הוא ציור מוחין ומדות), עד ועד בכלל. וזה שבכדי שיוכל לתקן ולמלאות ענינים אלו, צריך להגיע לבחי' שלמעלה

(* יצא לאור בקונטרס שבת תשובה-מוצאי יום הכפורים — תש"נ, "לקראת שבת תשובה, ולקראת יום הכפורים .. עש"ק שובה שנת ה'תשנ"ג).

מאמר זה הוא המשך למאמר שלפניו (ד"ה זה דוא"ו תשרי) לעיל ע' פט ואילך. ולכן לא נכפלו כאן (רוב) הצינונים והמ"מ שכבר נסמנו שם.

(1) הושע יד, ב.ג. — התחלת וראשית ההפטורה דשבת תשובה.
 (2) סמ"ג מ"ע טז. סהמ"צ להרמב"ם מ"ע עג. הלי' תשובה פ"א ה"א. "מנין המצוות על סדר הלכות הרמב"ם זצ"ל" הלכות תשובה. ועוד.
 (3) סהמ"צ להצ"צ מצות וידוי ותשובה בתחלתה (לח, א).
 (4) ראה במפרשים להושע שם, שקחו עמכם דברים הוא וידוי. וכ"ה באוה"ת דרושים לשבת שובה ד"ה זה ס"ע א'תצו.

(5) בד"ה שובה ישראל דוא"ו תשרי הנ"ל ס"ו (לעיל ע' צג).
 (6) לקו"ת פינחס עה, ב. דרושים לשבת שובה ד"ה שובה הא' ס"ד (סה, א).
 (7) ראה בארוכה בכ"ז ד"ה שובה תרס"ו.
 (8) ראה גם לקו"ת דרושים לשבת שובה ד"ה שובה הב' ס"ה (סז, ג), דפירוש שובה ישראל עד הוא "להשיב בחי' עד". אלא שהביאור שם הוא באופן אחר.

מהשתלשלות (לא אדם שבאדם⁹), עד ולא עד בכלל. ויש לומר, שזהו גם מה שממשיך בכתוב (לאחרי אמרו שובה ישראל עד) הוי' אלקיך, כי הוי' ואלקים הם סובב וממלא, וע"י שובה ישראל עד, שהתשובה שלו היא באופן שמעורר בחינת לא אדם שבו (עד ולא עד בכלל) וממשיך זה בגילוי בציור אדם שבו, עי"ז יהי' הוי' אלקיך כחך וחיותך, שאור הסובב שלמעלה מהשתלשלות יאיר בו בגילוי בפנימיות.

ג) והנה נתבאר לעיל¹⁰, דבפירוש שובה ישראל עד הוי' אלקיך, שהתשובה צריכה להיות עד שהוי' יהי' אלקיך, שני ענינים, שהוי' יהי' אלקיך כחך וחיותך, ושהוי' יהי' רק בחי' אלקים וצמצום לגבי אוא"ס שלמעלה מהוי'. ויש לומר, דשני הענינים שב(שובה ישראל) עד, עד ועד בכלל ועד ולא עד בכלל, הם בהתאם לשני הפירושים (ענינים) בהוי' אלקיך. והענין הוא, דזה שנתבאר לעיל ששני הענינים שבעד הם השתלשלות ולמעלה מהשתלשלות, הוא בכללות, אבל בפרטיות, גם בלמעלה מהשתלשלות ישנם שני הענינים שבעד. כמ"ש בלקו"ת¹¹, דשני הענינים שבעד הם בכתר [דכתר, בכלל, הוא למעלה מהשתלשלות]. עד ועד בכלל הוא באריך, שרש הנאצלים. ועד ולא עד בכלל הוא בעתיק, בחינה תחתונה שבמאציל.

ויובן זה ע"פ הידוע¹², שע"י ההשגה באור הממלא שמתלבש בעולמות, שהוא הארה בלבד (כדמוכח מזה גופא שהוא בהתלבשות), באים לידי ידיעה שישנו אור שהוא מופלא מעולמות, שממנו נמשכת ההארה שבהתלבשות, ומכיון שע"י ההשגה בההארה המתלבשת בעולמות באים להידיעה דאור המופלא מעולמות, אף שהידיעה באור זה היא רק ידיעת השלילה, שידוע שאור זה הוא מופלא מהעולמות ומההארה המתלבשת בהם, מ"מ, מכיון שגם ידיעת השלילה היא ידיעה והשגה¹³, לכן גם האור המופלא מעולמות הוא בכלל עד ועד בכלל. [ועד"ז הוא בעבודת האדם, דמכיון שהשכל עצמו מכריח אז מיט שכל אליין קען מען ניט דורכגיין, ובכדי שתהי' העבודה כדבעי, הוא דוקא ע"י קבלת עול שלמעלה מהשכל, לכן, גם הקבלת עול (הבאה מזה שהשכל מכריח) היא בכלל עד ועד בכלל]. וענין עד ולא עד בכלל הוא בהאור שאין שייך בו גם ידיעת השלילה¹⁴ [ובעבודת האדם — בהקבלת עול שמצד הנשמה].

ועפ"ז יש לבאר הקשר דשני הפירושים בשובה ישראל עד (שזה קאי על עד ועד בכלל, או שזה קאי על עד ולא עד בכלל) עם שני הפירושים בשובה ישראל עד הוי' אלקיך, עד שהוי' יהי' אלקיך כחך וחיותך ועד שהוי' יהי' רק בחי' אלקים

9) ראה סה"מ תרכ"ח ע' נד ואילך, שעיקר פרצוף האדם הוא מן החוטם ולמטה, והפרחת שלמעלה מהחוטם "הוא למעלה מבחי' אדם", בחינת לא אדם.

10) בד"ה שובה ישראל הנ"ל (שבהערה 5) ס"ר"ז (לעיל ע' צג ואילך).

11) פקודי ז, ג.

12) ראה לקמן ח"ד ע' טז ואילך. וש"נ.

13) וראה לקו"ת פקודי ו, ג.

14) ראה סה"מ עת"ר ע' יו"ד, ידיעת השלילה היא באריך משא"כ בעתיק. ועפ"ז יומתק זה שעד ועד

בכלל הוא באריך ועד ולא עד בכלל הוא בעתיק.

וצמצום לגבי אוא"ס שלמעלה מהוי', דהפירוש שובה ישראל עד שהוא עד ועד בכלל, האור ששייך בו ידיעת השליה, דבכללות הוא אור הסובב, הוא בהתאם להפירוש עד שהוי' יהי' אלקיך כחך וחיותך, שהאור שמתגלה ע"י התשובה הוא אור הסובב (הוי'). והפירוש שובה ישראל עד שהוא עד ולא עד בכלל, האור שאין שייך בו גם ידיעת השליה, הוא בהתאם להפירוש עד שהוי' יהי' רק בחי' אלקים וצמצום לגבי אוא"ס שלמעלה מהוי', שהאור שמתגלה ע"י התשובה הוא האור שלמעלה גם מאור הסובב.

ד) ובעומק יותר יש לומר, דזה שהכתוב מוסיף הוי' אלקיך לאחרי שאומר כבר שובה ישראל עד, כי ענין הוי' אלקיך, שהוי' הוא רק בחי' אלקים וצמצום לגבי אוא"ס שלמעלה מהוי', הוא למעלה יותר גם מעד ולא עד בכלל. ויובן זה ע"פ מה שנתבאר לעיל¹⁵ דבהוי' שבפסוק שובה ישראל עד הוי' אלקיך נכלל גם הוי' בניקוד אלקים, שהיא דרגא נעלית ביותר, כמבואר בלקו"ת¹⁶ (עה"פ¹⁷ כן אד' הוי' יצמיח צדקה גו') גודל העילוי של ב' השמות אד' והוי' (בניקוד אלקים). ואעפ"כ כתיב עד הוי' אלקיך, שגם הוי' זה הוא רק בחי' אלקים וצמצום לגבי אוא"ס שלמעלה מהוי', כי גם הוי' (בניקוד אלקים) הוא שם בלבד. וכמבואר בלקו"ת¹⁸ בענין ב' הדרגות דשופר שיהי' לע"ל, ואד' הוי' בשופר יתקע גו' ויתקע בשופר גדול¹⁹, שהשופר דאד' הוי' בשופר יתקע, כיון שגם אד' הוי' (בניקוד אלקים) הם רק שמות, הוא שופר סתם, משא"כ גבי שופר גדול כתיב יתקע בשופר גדול, יתקע סתם ולא נאמר מי הוא התוקע, כי תקיעה זו היא המשכה וגילוי מבחי' סתימא דכל סתימין. ומבואר בלקו"ת שם, שעד"ז הוא החילוק בין ראש השנה ליום הכפורים, שהשופר דראש השנה הוא ע"ד ואד' הוי' בשופר יתקע, וביום הכפורים כתיב²⁰ לפני הוי' תטהרו, למעלה מהוי'²¹, ויתירה מזו²², כי ביום הזה יכפר עליכם²⁰, יכפר סתם ולא נאמר מי הוא המכפר²¹, ע"ד יתקע בשופר גדול, יתקע סתם. וזהו שאומרים בהפטורה דשבת תשובה, שובה ישראל עד הוי' אלקיך, שהוי' זה קאי גם על הוי' בניקוד אלקים, כי בשבת תשובה ישנו כבר מעין העילוי דיום הכפורים²³, ולגבי עילוי זה גם הוי' בניקוד אלקים הוא רק בחי' אלקים וצמצום.

15) בד"ה שובה הנ"ל ס"ח (לעיל ע' צח).

16) נצבים נא, א ואילך.

17) ישעי' סא, יא.

18) דרושים לר"ה נט, ג-ד.

19) זכרי' ט, יד. ישעי' כז, יג.

20) אחרי טז, ל.

21) וכ"ה גם בלקו"ת אחרי כו, ג — נסמן בלקו"ת דרושים לר"ה שם נט, סע"ד.

22) בלקו"ת שם, יכפר סתם ולפני הוי', באים בהמשך אחד. ויש לומר, שזהו בכללות. אבל בפרטיות הם שני ענינים.

23) שהרי מיני' מתברכין כל ימי השבוע שלאחריו (זח"ב סג, ב. פח, א). ולהעיר, שבכללות, גם ברי"ה ישנה המשכה זו דיתקע בשופר גדול, כמבואר בד"ה שובה שבהערה 15.

ועפ"ז יומתק יותר זה שבשבת תשובה אומרים שובה גו' הוי' אלקיך, מכיון ששבת תשובה הוא לאחרי ר"ה, והענין דיתקע בשופר גדול נמשך כבר בפועל.

ועפ"ז יש לבאר זה שלאחרי שאומר שובה ישראל עד, שובה נכלל גם עד ולא עד בכלל, מוסיף הוי' אלקיך, כי גם ענין עד ולא עד בכלל, אף שאין שייך בו גם ידיעת השלילה (כנ"ל סעיף ג), מ"מ מזה שצריך לשלול ולומר עד ולא עד בכלל, מובן²⁴, שיש לו איזו שייכות. וע"ד הענין דבעל הרצון שממנו נמשך הסליחה (כמבואר לעיל²⁵), דבכללות הוא ענין השמות אד' הוי' בניקוד אלקים שעל ידם מתמלאים כל הפגמים²⁶, דהגם שזה שנמשכת ממנו הסליחה על זה שעשו היפך הרצון הוא מפני שאינו מוכרח בהרצון²⁷, מ"מ יש להרצון שייכות אליו (כדמוכח מזה שנקרא בשם בעל הרצון), ולכן צריכה להיות הסליחה על זה שעשו היפך הרצון²⁸. משא"כ לגבי עצמות אוא"ס שלמעלה גם מבעל הרצון, אין שייך פגם מלכתחילה. וכמבואר במ"א²⁹ בענין עיצומו של יום מכפר³⁰, שהכפרה הבאה מצד עיצומו של יום היא (לא באופן של פעולה, אלא) שביום זה מתגלה ההתקשרות של עצם הנשמה עם העצמות (שלמעלה גם מבעל הרצון), שלגבי דוגא זו אין שייך פגם מלכתחילה. וזהו שלאחרי שאומר שובה ישראל עד מוסיף הוי' אלקיך, דמכיון ששבת תשובה הוא הקדמה ליום הכפורים, לכן התשובה דשבת תשובה צריכה להיות לא רק עד, עד ולא עד בכלל, שע"ז יתבטלו כל הפגמים, אלא שצריך גם לעורר ולגלות את נקודת היהדות, ההתקשרות דעצם הנשמה עם העצמות (שלמעלה גם מבעל הרצון), שלגבי גם הוי' בניקוד אלקים הוא רק בחי' אלקים וצמצום, וע"ז מתגלה שהענינים הבלתי רצויים הם רק בחיצוניות, אבל בפנימיות³¹ (מצד ההתקשרות דישאל וקוב"ה), מלכתחילה לא היו דברים בלתי רצויים.

24) להעיר משעיהו"א פ"ט (פו, ב) "כאומר על איזו חכמה רמה ועמוקה שאי אפשר למששה בידי מפני עומק המושג, שכל השומע יצחק לו, לפי שחוש המישוש אינו מתייחס ונופל אלא על עשי' גשמיית הנתפסת בידיים". דיש לומר, דזה שא"א לומר על חכמה רמה ועמוקה שא"א למששה בידיים הוא לא רק מפני שזה שא"א למששה בידיים אינו מורה כלל על העומק (וההפלאה) של החכמה* — כי אי משום הא, לא הי' זה מעורר "צחוק אצל כל השומע" — כי אם, שהשכל והמישוש הם שני ענינים נבדלים לגמרי שאין יחס ביניהם, ובלשון התניא "שחוש המישוש אינו מתייחס ונופל אלא על עשי' גשמיית". וענין השלילה, שאומרים על איזה דבר שהוא מושלל מהשני, שייך דוקא בדברים שיש יחס ביניהם, ולכן "כל השומע יצחק לו".

25) בד"ה שובה הנ"ל ס"ה (לעיל ע' צג). וש"נ.

26) לקו"ת נצבים ור"ה שבעה ערה 16 והערה 18.

27) ראה סה"מ אעת"ר ע' יח שהוא כמו מלך המצוה דבר ע"י שליח, שהשליח אינו יכול לשנות מצויו המלך ומרצונו, משא"כ המלך אינו מוכרח בהרצון וביכולתו לשנות.

יש לומר, דמזה שבעל הרצון אינו מוכרח בהרצון וביכולתו לשנות, מוכח, שהוא מובדל מהרצון ואינו בגדר מקור אליו (ולא כאריך שהוא שרש הנאצלים), שלכן, ע"י הרצון א"א לידע את בעל הרצון, גם לא באופן ידיעת השלילה. ואעפ"כ, יש להרצון שייכות אליו, כבפנים.

28) להעיר מלקו"ת דרושים לר"ה שם (נט, ג) שהשמות אד' הוי' הם "למלאות כל הפגמים".

29) לקו"ש ח"ד ע' 1151 ואילך.

30) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג "ועצמו של יוהכ"פ מכפר לשב"ס". ומזה מוכח, דזה שעיצומו של יום מכפר הוא גם לדעת רבנן שיוהכ"פ אין מכפר אלא על השבים (שבועות יג, א). וצורך התשובה הוא רק בכדי שהענין דעיצומו של יום יומשך בגילויי האדם, כמבואר בארוכה בלקו"ש שם ע' 1150.

31) גם בהדרגות שבחיצוניות היו בהם ענינים בלתי רצויים.

(* וע"ד מ"ש בהמשך תרס"ו ע' נח ובכ"מ, שאין שייך לשלול ענינים שבאין ערוך, כי ע"י שלילה זו אין משיגים הפלאות של הדבר שממנו שוללים אותן.

ה) **ויש** לומר, שגם ביום הכיפורים ישנם שני הענינים, הגילוי דעצם הנשמה שמקושרת עם העצמות, וזה שענין זה מתגלה בדרגות הפרטיות והנשמה, עד לדרגת נפש שבה, שע"ז מתגלית הכפרה (שבאופן הנ"ל) גם בהדרגות הנשמה ששייך בהם פגם. וזהו שיום הכפורים הוא יום שנתחייב בה' תפלות³², ה' תפלות הם כנגד חמשה השמות הנשמה, נפש רוח נשמה חי' ויחידה³³, וענין יום שנתחייב בה' תפלות הוא שהגילוי דעצם הנשמה, שמצד עיצומו של יום, מתגלה בדרגות הפרטיות שלה. ויש לומר, שהחילוק בין ה' התפלות הוא לא רק בהמקום (הדרגא) שבו מתגלה עצם הנשמה, אלא גם בהגילוי. דבתפלת נעילה, בחינת יחידה, הגילוי הוא יותר מבד' התפלות שלפנ"ז. ועד"ז הוא בנוגע לד' התפלות עצמם, שהחילוק הוא גם באופן הגילוי. ועד"ז הוא בהבחינות שלמעלה, דזה שיום הכפורים הוא יום שנתחייב בה' תפלות הוא לפי שביום הכפורים הוא עליית המלכות בעתיק (כמבואר בסידור³⁴), דענין זה הוא בכל היום, ואעפ"כ, יש בזה כו"כ דרגות, ועיקר העלי' הוא בנעילה (כמבואר בסידור³⁵).

והנה הדרגות דיום הכפורים נחלקות לב' דרגות כלליות. שבת שבתון היא³⁶ (לשון נקבה) ושבת שבתון הוא³⁷ (לשון זכר). דב' הדרגות הם בעתיק, אלא שבעתיק שני פירושים. שבכללות, בחינה העליונה שבכתר (ובפרט התלת רישין שבה) נקראת בשם עתיק, אבל עיקר ענין דעתיקא הוא אוא"ס שבהתלת רישין³⁸. והחילוק בין שתי דרגות הנ"ל הוא, דשבת שבתון היא (לשון נקבה) הוא בעתיק, בתלת רישין שבו (שבהם נכלל גם רדל"א), ושבת שבתון הוא (לשון זכר) הוא באוא"ס שברדל"א³⁹. ועפ"ז יש לומר תוספת ביאור בזה שלאחרי שאומר שובך ישראל עד מוסיף הוי' אלקיך, כי עד ולא עד בכלל הוא בעתיק (כמובא לעיל ס"ג מלקו"ת), וזה שהוי' כאלקים יחשב לגבי אוא"ס שלמעלה מהוי' יש לומר שזהו לגבי אוא"ס שברדל"א.

ו) **ויש** לומר, דזה שאומרים שמעלתו של יום הכפורים הוא, שהוא יום שנתחייב בה' תפלות, אף שהיום עצמו (גילוי התקשרות העצמות דעצם הנשמה עם העצמות) הוא נעלה יותר מזה שנתחייב בה' תפלות (הגילוי בדרגות הפרטיות והנשמה), הוא, כי זה שעצם הנשמה מתגלית בדרגות הפרטיות שלה, שע"ז הכפרה בהמקום שבו ה' תחילה הפגם, יש בזה יתרון לגבי הדרגא דעצם הנשמה. דהגם שבהבחינות נר"נ ובפרט בחי' נפש (כמו שהם מצד עצמם) שייך פגמים אעפ"כ הם מתכפרים. [ותיררה מזו, שהכפרה שמצד עיצומו של יום היא באופן שמתגלה שבפנימיות לא ה' בהם פגם מלכתחילה, כנ"ל]. ועד"ז הוא גם בענין הכפרה עצמו,

(32) ראה לקו"ת ס"פ פנחס.

(33) ב"ר פי"ד, ט. דב"ר פ"ב, לו.

(34) עם דא"ח שער יוה"כ פ"ג, רנ, סע"ד ואילך.

(35) שם רנ, סע"א ואילך.

(36) אחרי טז, לא.

(37) אמור כג, לב.

(38) לקו"ת דרושים ליוה"כ ע"א, ג, מבואר האד"ז להרח"ו.

(39) לקו"ת שם ע"א, ד.

שעיקר החידוש שבכפרה הוא בכפרה על חטאים כפשוטם. דהכפרה על החטאים שבצדיקים, הענין דיש מי שאוהב וכיו"ב שלגבי מדריגתם הוא כמו פריקת עול⁴⁰, כיון שעל חטאים אלה אין שייך לומר שהם היפך רצון הקב"ה [שהרי ישות זו היא מפני הטבע שהטביע הקב"ה⁴¹], לכן, הכפרה שעל זה אינה חידוש כ"כ. ועיקר החידוש (ובמילא) המעלה היא בכפרה על חטאים כפשוטם, שבזה מתגלה תוקף הבלתי מוגבל של ההתקשרות דישראל וקוב"ה, שגם כשעשו היפך רצונו מ"מ (ע"י התשובה והכפרה) הם מרוצים לפניו ית' כמו שלא חטאו מעולם⁴². וזהו שארז"ל⁴³ במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולים לעמוד בו, דיש לומר שאין מרז"ל זה יוצא מידי פשוטו⁴⁴ ועיקר המעלה דבעלי תשובה הוא בבעלי תשובה כפשוטם. ועפ"ז יובן מה שמביא הצ"צ⁴⁵ (מספר טעמי המצוות להרח"ו⁴⁶), דזה שהאריז"ל הי' נוהג לומר פרטי הוידויים הוא, כי כל ישראל הם גוף אחד, דלכאורה הי' אפשר לומר שהוידויים של האריז"ל היו על ענינים שבתכלית הדקות ששייכים גם אצל⁴⁷ [וע"ד שנת"ל בענין הישות דיש מי שאוהב], וזה שמבארים דהוידויים של האריז"ל היו (גם) על חטאים כפשוטם מפני שכל ישראל הם גוף אחד, יש לומר, כי ע"פ ביאור זה דוקא מובן שאצל האריז"ל היתה גם המעלה דבעלי תשובה כפשוטם⁴⁸.

ז) **ויש** להוסיף, שעיקר החידוש והמעלה שבבעלי תשובה הוא בהעבודה דתומ"צ שלאחרי התשובה, כי עבודת התשובה היא לדלג שור⁴⁹ שלא כסדר ודרך השתלשלות. ולכן, גילוי התקשרות העצמית דעצם הנשמה עם העצמות שע"י התשובה

40 ראה ד"ה שובה ה'תשמ"א ס"ו (לקמן ס"ע קיד ואילך). וש"נ.

41 ראה לקו"ת דרושים לר"ה נה, ד, "שהבכ"י (בר"ה ויוהכ"פ) היא לנשמתו כו' שירדה ממקום כבודה ונתגשמה", ד"הגשמה" זו (שע"י ירדתה בגוף) היא טבע שהטביע הקב"ה. ולהוסיף, שאין לומר שהכוונה בזה שהטביע הקב"ה טבע זה הוא בכדי שהאדם ישנה את הטבע (ויבטל את ההגשמה) — כי לפי זה, הצ"ג הי' בודאי מתקן זה מכבר (לפני ר"ה ויוהכ"פ), ומוזה שלא תיקן זה מקודם, מוכח שעד עכשיו לא הי' זה ביכולתו. וביטול "הגשמה" זו היא רק ע"י הבכ"י בר"ה ויוהכ"פ (ובכל שנה, הוא יוצא מ"הגשמה" דקה יותר). וראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 209 ואילך. ואכ"מ.

42 ראה רמב"ם הלכות תשובה פ"ז ה"ד.

43 רמב"ם שם, מברכות לד, ב.

44 ובפרט שהרמב"ם מביא זה בספרו שכותב "בלשון ברורה .. עד שיהיו כל הדינין גלויין (גם) לקטן" (הקדמת הרמב"ם).

45 בסהמ"צ שלו מצות אהבת ישראל בתחלתה (דרמ"צ כח, א).

46 פ' קדושים. וכ"ה גם בפרע"ח שער יב (שער הסליחות) פ"ח. סידור האריז"ל (להר"ש) לפני נפ"א. עט"ז לשו"ע או"ח בתחלתו, מכתבי האריז"ל.

47 וע"ד המבואר בסה"מ תרנ"ט ע' סד: שלפי עוצם גדולת ורוממות הא"ס כו' הרי גם עבודת הצדיקים היותר גדולים אינו בערך עוצם גדולתו כלל. וזהו שכאו"א אומר הוידוים בעשי"ת אשמנו כו' גם צדיק גמור כמו משה רבינו ע"ה הי' צ"ל וידוים בעשי"ת והיינו מפני שלפי אמיתות גדולתו ורוממותו גם העבודה האמיתית לחטא יחשב כו'. וראה ע"ד בסה"מ תרנ"א ע' עה ואילך. שם ע' ריב. שם ע' ריד ואילך.

48 וי"ל דשני ענינים בזה: (א) דמכיון שכל ישראל הם גוף אחד, "מגיע הכאב (של זה החטא) גם לאבר העליון שמושרש נפש האריז"ל" (סהמ"צ שם כח, ב), וע"י הוידוי דהאריז"ל תיקן הכאב אצלו שנעשה ע"י חטא כפשוטו. (ב) יתירה מזו, דע"י שכל ישראל הם גוף אחד, פעל ע"י הוידוי שלו (בבחינת מקיף) תיקון החטא עצמו כמו שהוא בזה שחטא.

49 לקו"ת דרושים לשבת שובה ד"ה שובה ישראל הא' ס"ד (סה, א). וראה בארוכה ד"ה זה ה'תשל"ו (לעיל ע' פג ואילך).

והכפרה, עם היות שהגילוי הוא בדרגות אלו שבהם הי' הפגם, שבכללות הוא הבחינות נר"נ, הרי זה כמו שהנר"נ הם באופן של העלאה למעלה (להדרגות הי' יחידה, ועד לעצם הנשמה). ועיקר החידוש והמעלה דתשובה הוא בזה שע"י התשובה, גם העבודה דתומ"צ היא בחילא יתירו⁵⁰. שהעבודה בתומ"צ היא בסדר מסודר [ד(רוב) המצוות יש להן שיעור מצומצם כמבואר בתניא⁵¹, ועאכו"כ לימוד התורה שהוא בהבנה והשגה], וע"י שהעבודה דתומ"צ שלאחרי התשובה היא בחילא יתיר, הגילוי דחי' יחידה (וי"ל גם דעצם הנשמה) בנר"נ הוא כמו שהנר"נ הם למטה. ויתירה מזו, שע"י העבודה דתומ"צ נעשה גם העולם דירה לו ית', ועי"ז נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים, וכידוע בענין במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים⁵², דזה שאמרו בנשמותיהן של צדיקים (אף שבמקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו), כי תכלית כוונת הבריאה היא שיהי' דירה לו ית' בתחתונים, וזה נעשה ע"י עבודת הצדיקים, עבודה דתומ"צ. אלא שהשלימות בהעבודה דתומ"צ הוא כשהיא באה לאחרי קדימת התשובה שאז העבודה דתומ"צ היא בחילא יתיר, ועי"ז מיתוסף בהגילוי אלקות (שבאדם, ועי"ז) גם בעולם, ועי"ז נשלמת יותר הכוונה דדירה בתחתונים.

ח) וזהו שובה ישראל עד הוי' אלקיך גו' קחו עמכם דברים גו', דזה שמוסיף קחו עמכם דברים לאחרי שאומר שובה ישראל עד הוי' אלקיך, הוא, כי מצד גודל העילוי שבעבודת התשובה, ובפרט בהתשובה דשובה גו' עד הוי' אלקיך, שהתשובה היא בבחינת עד ולא עד בכלל, ויתירה מזו — הוי' אלקיך, שע"ז מתגלית עצם הנשמה שקשורה עם העצמות (שלמעלה גם מבעל הרצון), ואע"פ שהוא נמצא בדרגא נעלית ביותר, ולכאורה אינו שייך לתיקון הפגמים [ובפרט שבכדי לתקן זה צריך לירד ממדרגתו], בכל זה אומר קחו עמכם דברים, שצריך להיות וידוי דברים, בכדי למחות את גוף הקליפות⁵³.

ועוד פירוש בקחו עמכם דברים, שדברים הם תורה ומצוות⁵⁴. שגם בענין דתיקון החטאים, אף שיש בזה היתרון שע"י נמשך הגילוי דעצם הנשמה (גם בהדרגות התחתונות ששייך בהם פגם, מ"מ, גם זה אינו מספיק, וצ"ל קחו עמכם דברים, תורה ומצוות, שע"י יהי' העילוי גם בהדרגות דהנשמה כמו שהם למטה (ולא באופן דהעלאה), ויתירה מזו, שע"י נעשה גם בירור וזיכון בעולם, ונעשה דירה לו ית' בתחתונים.

וזהו גם מה שממשיך בכתוב ושובו אל הוי', שלאחרי התשובה דשובה ישראל עד הוי' אלקיך שהיא העלאה מלמטה למעלה, צ"ל ושובו אל הוי', להמשיך האור

50) ל' הזהר ח"א קכט, ב.

51) אגה"ק ס"י.

52) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, א (ג). וראה לקו"ת שם. המשך תרס"ו ע' תקלג. וראה גם לקמן ח"ב ע'

כח, ובהנסמן שם הערה 127.

53) ראה סהמ"צ להצ"צ מצות וידוי ותשובה (לח, ב).

54) לקו"ת דרושים לשבת שובה ד"ה שובה הב' ס"ד (סה, א). המשך תרס"ו ע' תקלג.

מלמעלה למטה ע"י תומ"צ שהם דרך הוי"55. ועי"ז, ממשיכים כל ההשפעות לא רק בענינים רוחניים אלא גם בענינים גשמיים, בבני חיי ומזוני רויחי, וכמאמר אדמו"ר הזקן⁵⁶ אַז דער אויבערשטער גיט אידן גשמיות און אידן מאַכן פון די גשמיות רוחניות, ועושים דירה לו ית' בתחתונים, ועי"ז — והיתה להוי' המלוכה⁵⁷.

(55) כידוע שהמצוות נק' דרכי הוי' — הושע בסופו. נזיר כג, א. הוריות יו"ד, ב. זוהר וביאור"ז ר"פ וישלח. ועוד.

(56) ראה "היום יום" כז טבת (אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' רסה). סה"מ ה'ש"ת (הוצאת קה"ת תשמ"ו) ע' עח. אגרות-קודש הנ"ל ח"א ע' לד.

(57) עובדי" א, כא.